

- Forankring hos politikere (styringsgruppe),
- Toppledelse/øvrige ledere
- Tillitsvalgte og vernetjeneste
- **Sektorielle miljøgrupper, ATU (m/lege fra Bedriftshelsen) og AMU**
- Faste møter med HTV

Godt forhold mellom politikere og administrasjon
Avklart rollefordeling

- **Ansvarliggjøring leder og medarbeider**
- **Støtte i prosessene**
- Arbeidslagsmodell/
 - Ledertetthet
- **"Mottaksvilje" andre tjenester**
- **Rapportering**
- **Refusjoner**
- **Tilrettelegging/skreddersøm**

IA og sykefraværarbeid er lederoppgave integrert i den daglige drift – Ikke et prosjekt!

- HMS-prosedyrer - rutiner
- Maler
- Skjemær
- Saksbehandlersystem
- Lov og avtale-Verk
- **Avvikling av syk**

Ingen energilekkasje med større organisatoriske endringer

- Opplæring/informasjon:
- Introduksjon nyansatte (også ledere)
 - Lederforum
 - Ledere spesielt (verdibasert ledelse)
 - Temaopplæring/kurs
 - Ansatte generelt
 - Medarbeiderskap
 - Medarbeiderundersøkelser

Tilpasning og stabilitet

Tiltak/metoder på individ og organisasjonsnivå

Individuelle

- **Medisinsk oppfølging og trening**
 - **Aktiv sykmelding**
 - **Basisgrupper**
 - **Generelle helsetiltak (livsstil)**
 - **Stressmestring**
 - **Utvidet egenmelding**
 - **Tilrettelegging for gravide**
-
- **Ergonomisk tilpasning av arbeidet til den enkelte**

Organisatoriske

- **Oppfølging av langtidssykmeldte**
 - **Tilrettelegging av arbeidet**
 - **Bedring av fysisk arbeidsmiljø**
 - **Kultur og holdningsarbeid**
 - **Systematisk HMS-arbeid**
 - **”Tre trinnsmodellen”**
 - **Refleksiv kommunikasjon**
 - **Utvikling av ledelse**
-
- **Utforme jobbene i lys av de ansattes evner, kompetanse og ønsker**
 - **Forandre organisasjonsstruktur**
 - **Forandre prosesser i organisasjonen (eks, opplæring og utviklingssystemer, jobbrotering, bytte av jobb m.m)**
 - **Sørge for læringsmuligheter og opplæring**
 - **Gi ansatte individuell behandling**